

Sygn. akt: I C 209/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 września 2014 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSO Beata Grzybek
Protokolant:	sekr. sąd. Dagmara Napieraj

po rozpoznaniu w dniu 5 września 2014 r. w Olsztynie

sprawy z powództwa E. B.

przeciwko Skarbowi Państwa - Dyrektorowi Zakładu Karnego w K.

o zapłatę

I. oddała powództwo,

II. zasądza od powoda na rzecz Skarbu Państwa – Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa kwotę 120 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego.

UZASADNIENIE

Powód E. B. domagał się od pozwanego Skarbu Państwa Zakładu Karnego w K. zasądzenia na swoją rzecz kwoty 106.000 zł złotych tytułem zadośćuczynienia za doznane krzywdy wraz z odsetkami od dnia pobytu do dnia zapłaty. W uzasadnieniu pozwu powód wskazał m.in., iż przebywał w pozwanym zakładzie w warunkach niegodnych. Dodał, że był narażony na dyskryminację z uwagi na kalectwo. Zgłaszał administracji, że jest zagrożone jego życie i zdrowie, ale nie było na to reakcji. Podniósł nadto w piśmie, że cele nie są przystosowane dla osób niepełnosprawnych, zagrzybiałe, z insektami-mrówkami, brak jest w nich intymności w związku z niezabudowanymi kącikami sanitarnymi, brak jest prywatności, jest niewystarczająca ilość środków czystości, niewłaściwe są warunki socjalno - bytowe.

Pozwany Skarb Państwa Zakład Karny w K. reprezentowany przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa wniósł o oddalenie powództwa oraz zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów procesu wg norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

W uzasadnieniu strona pozwana m.in. wskazała, że odbywanie kary przez powoda odbywało się w warunkach zgodnych z treścią norm zawartych w Rozp. Ministra Sprawiedliwości. Dodała, że powód nie przebywał i nie przebywa w pozwanym zakładzie w warunkach przeludnienia. Nadmieniała, że zarzuty dotyczące dyskryminacji pozwany powinien kierować bezpośrednio wobec sprawców. Podkreśliła, że zaistniałe niedogodności wynikają z istoty kary izolacyjnej i nie przekraczają zwykłej miary. Dodatkowo, wg strony pozwanej, powód nie zgłaszał żadnych skarg w przedmiocie warunków bytowych w ZK ani problemów natury psychologicznej, dodatkowo nie udowodnił przesłanek warunkujących skuteczne dochodzenie zadośćuczynienia. Zaznaczyła nadto, że dochodzona kwota jest rażąco zawyżona. (k. 33-36)

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Powód przebywał w Zakładzie Karnym w K. od 20.07.2010 r. do 20.06.2011 r., oraz 30.08.2011 r. do chwili obecnej. W czasie odbywania kary powód nie przebywał w warunkach przeludnienia.

(dowód: informacja z Zakładu Karnego k. 38, 44, 48, 68)

W trakcie pobytu w Zakładzie Karnym powód mógł korzystać ze spacerów, zajęć kulturalno oświatowych , z sali rekreacyjnej, uczestniczyć w zajęciach świetlicowych, turniejach, konkursach, mógł korzystać z biblioteki. Powód miał możliwość kontaktów z rodziną, zarówno z widzeń, kontaktu listowego, czy telefonicznego.

Powód nie zgłaszał , aby czuł się zagrożony, nie zgłaszał negatywnych zachowań wobec jego osoby ze strony innych osób, w tym innych osadzonych. Powód jest osobą niepełnosprawną, posiada protezy, porusza się o kulach. W grupie funkcjonuje zgodnie i bezkonfliktowo. Inni osadzeni pomagają powodowi , np. przynoszą posiłki, sprzątają.

Cele mieszkalne, w których przebywał powód podczas odbywania kary w Zakładzie Karnym w K. były wyposażone w standardowy sprzęt kwaterunkowy i sanitarny, w tym stoły, szafki, taborety, a każdy z osadzonych ma własne łóżko. Łóżka więzienne są sprawne i choć wyprodukowane w latach siedemdziesiątych to zgodnie z polskimi normami. Cele są wyposażone w przewody wentylacyjne, które są sprawdzane w zakresie drożności. Odzież wymieniana jest w zależności od potrzeb, bielizna co tydzień., pościelowa co dwa tygodnie. Kąpiele są raz w tygodniu, częściej osoby zatrudnione przy pracy brudzących , chorzy wg wskazań lekarza. Kącik sanitarny jest wydzielony od pozostałej części celi ściankami działowymi, płytami lub kotarą, osłonięty, zaopatrzony w zlew i muszlę klozetową. Osadzeni do higieny osobistej otrzymują mydło, proszek, kremy, maszynki do golenia, papier toaletowy, ręczniki, pościel , piżamy. Dodatkowo skazani mają do dyspozycji świetlicę, salę rekreacyjną.

W czasie osadzenia z ZK w K. powód nie negował warunków odbywania kary.

Zakład Karny ma podpisaną umowę z firmą (...), która zajmuje się dezynfekcją, dezynsekcją i deratyzacją. Pracownik tej firmy przyjeżdża raz miesiąc i oprócz tego gdy zachodzi taka potrzeba.

Cele są odnawiane w razie zgłoszenia przez wychowawcę, kwatermistrza, czy skazanego. Usterki w celach usuwane są na bieżąco.

(dowód: informacja k. 40, 42, 44, 46, 48, 50, 52, notatka z rozmowy z psychologiem k. 54, notatka k. 56, 60, 104 – 109, 159, 161, 167, wyjaśnienia k. 58, 62, zezn. św. T. S. k 230, Z. K. k. 231, zezn. P. W. k. 232)

W czasie osadzenia powód korzystał z pomocy medycznej.

(dowód : książeczka zdrowia powoda k. 171, 353-355)

Przed osadzeniem powód zamieszkiwał w domu jednorodzinnym w W., razem z dziadkiem i konkubiną Dom jest stary, do remontu. Woda pobierana jest ze studni, ogrzewanie jest piecowe, gaz butlowy. W kuchni i łazience nie ma ogrzewania.

(dowód : wyjaśnienia powoda k. 301)

Powód w związku z przebywaniem w ZK w K. nie doznał żadnego uszczerbku na zdrowiu fizycznym.

(dowód : wyjaśnienia powoda k. 301)

Powód przebywa z warunkach osadzenia od października 2008 r. Koniec kary przewidziany jest na maj 2015 r.

(dowód : wyjaśnienia powoda k. 301)

Sąd zważył, co następuje

Powództwo nie zasługuje na uwzględnienie.

Sąd poczynił ustalenia w zakresie stanu faktycznego przede wszystkim w oparciu o znajdującą się w aktach sprawy dokumentację. Wiarygodność wskazanych dokumentów nie została przez strony zakwestionowana, i nie budziły one żadnych zastrzeżeń Sądu, tak, co do swych cech zewnętrznych jak i samej treści. Sąd uwzględnił również częściowo zeznania powołanych w sprawie świadków. Były one częściowo spójne i zgodne z załączonymi dokumentami.

Na wstępie zaznaczyć należy, iż podstawą dochodzonego przez powoda roszczenia jest art. 417 k.c. (w zw. z art. 23 k.c. i 24 k.c. oraz art. 445 k.c. i 448 k.c.), określający przesłanki odpowiedzialności deliktowej Skarbu Państwa za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej. Warunkami koniecznymi statuującymi odpowiedzialność Skarbu Państwa są: fakt wystąpienia szkody, wyrządzenie tejże szkody przez działanie organu władzy publicznej oraz bezprawność działania. Pierwszą z przesłanek jest szkoda w rozumieniu art. 361 § 2 kc, czyli obejmująca straty oraz utracone korzyści, które poszkodowany mógł osiągnąć, gdyby mu szkody nie wyrządzono. Poszkodowany może także żądać zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę w przypadkach wskazanych w ustawie. Z kolei przesłanka „niezgodności z prawem” ściśle odnosi się do naruszenia zakazów i nakazów wynikających z przepisów prawa, z wyłączeniem norm moralnych, obyczajowych, zasad współżycia społecznego, czy też odwołań do szerokiego cywilistycznego pojęcia bezprawności. Nadto, pomiędzy wyżej wymienionym zachowaniem funkcjonariuszy publicznych a szkodą lub krzywdą musi zachodzić związek przyczynowy, co oznacza, iż obowiązek naprawienia szkody obejmuje normalne następstwa zdarzenia, które szkodę wywołało.

Podkreślenia wymaga, iż ciężar wykazania powstania szkody lub krzywdy oraz jej związku przyczynowo – skutkowego z zachowaniem funkcjonariuszy publicznych spoczywa na poszkodowanym. Pozwany Skarb Państwa musi natomiast wykazać, że jego działania były zgodne z prawem.

Zgłoszone roszczenia powód wywodzi również z regulacji art. 24 § 1 k.c., zgodnie z którym ten czyje dobro prawne zostało zagrożone cudzym działaniem, m.in. może żądać zaniechania naruszeń, przeprosin oraz zadośćuczynienia pieniężnego na zasadach określonych w kodeksie cywilnym. Z kolei art. 448 k.c. stanowi, iż w razie naruszenia dobra osobistego sąd może przyznać temu, czyje dobro prawne zostało naruszone, odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę. Kodeks cywilny nie zawiera definicji dóbr osobistych, lecz ogranicza się do stwierdzenia, że dobrami osobistymi człowieka są w szczególności: zdrowie, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko lub pseudonim, tajemnica korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukowa, artystyczna, wynalazcza i racjonalizatorska (art. 23). Uogólniając należy zatem przyjąć, że dobra osobiste - to pewne wartości niematerialne łączące się ściśle z jednostką ludzką. Jedną z najważniejszych wartości właściwych każdemu człowiekowi jest godność i zdrowie. Stosownie do treści art. 20 Konstytucji RP przyrodzona i niezbywalna godność człowieka stanowi źródło wolności i praw człowieka i obywatela. Jest ona nienaruszalna, a jej poszanowanie i ochrona jest obowiązkiem władz publicznych. Dodać należy, iż obowiązek ten powinien być realizowany przez władze publiczne przede wszystkim tam, gdzie Państwo działa w ramach imperium, realizując swoje zadania represyjne, których wykonanie nie może prowadzić do większego ograniczenia praw człowieka i jego godności, niż to wynika z zadań ochronnych i celu zastosowanego środka (Sąd Najwyższy w tezie II wyroku z dnia 2 października 2007 roku, II CSK 269/07, publik. M.Prawn. 2007/21/1172).

Różnorodność występowania w życiu społecznym dóbr osobistych podlegających ochronie cywilnoprawnej, a także ochronie przewidzianej w innych przepisach polskiego systemu prawnego, przesądza o niemożliwości jakiegos systematycznego ujęcia przesłanek ogólnych, których występowanie mogłoby przesądzić o tym, czy konkretne zdarzenie stanowi naruszenie któregoś z nich. Ocena musi być, i jest w praktyce orzeczniczej, dokonywana na tle konkretnego stanu faktycznego. Sąd w świetle konkretnej sprawy - stosując kryteria obiektywne - czy doszło do naruszenia dobra osobistego (dóbr osobistych) i czy zachodzą przesłanki do zastosowania któregoś ze środków ochrony przewidzianych w art. 24 kc. Dodać należy, iż przy ocenie, czy doszło do naruszenia dobra osobistego, decydujące znaczenie ma nie tyle subiektywne odczucie osoby żądającej ochrony prawnej, ile to, jaką obiektywną

reakcję wywołuje to naruszenie. Tym samym, podmiot dochodzący roszczenia z tytułu ochrony dóbr osobistych powinien wykazać jakie przynależne mu dobro zostało bezprawnie naruszone, w wyniku jakich działań doszło do naruszeń i w jakich okolicznościach. Dla przyjęcia odpowiedzialności sprawcy art. 24 nie wymaga wykazania jego winy oraz przewiduje domniemanie bezprawności jego działania naruszającego dobro osobiste, co powoduje, że dochodzący ochrony nie musi tej przesłanki udowadniać. Z drugiej jednak strony przedstawiciele doktryny i judykatury wskazują na ciężącym na powodzie obowiązku wykazania winy sprawcy naruszenia dóbr osobistych w sytuacji, gdy dochodzi on roszczenia na podstawie art. 448 k.c. (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 9 stycznia 2014 r., sygn. akt I ACa 616/13, Lex nr 1415818). Umieszczenie omawianego przepisu w katalogu czynów niedozwolonych skutkuje bowiem przyjęciem, że element winy stanowi przesłankę skorzystania z możliwości zasądzenia tego zadośćuczynienia. Co ważne, to dochodzący ochrony z art. 24 k.c. nie musi tej przesłanki udowadniać, natomiast na sprawcy ciąży obowiązek wykazania, iż jego działanie było zgodne z prawem. Jednocześnie pozwany może podjąć obronę celem wykazania, że nie działał bezprawnie i tym samym obalić domniemanie bezprawności swojego działania. Wspomniany brak bezprawności wynikać może przede wszystkim ze zgody podmiotu prawa osobistego, z działania w ramach porządku prawnego, ze szczególnych przepisów prawnych, z wykonywania prawa podmiotowego oraz z ogólnej klauzuli zasad współżycia społecznego, część doktryny dopuszcza również możliwość naruszenia dobra osobistego z konieczności ochrony innego wyżej postawionego dobra (por. także wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 października 1989r., sygn. akt II CR 419/89, OSP 1990, z. 11-12, poz. 377). W pierwszej kolejności powód podnosił, że w czasie jego osadzenia w Zakładzie Karnym w K. został on zakwaterowany w przeludnionych celach, czyli takich, w których powierzchnia w celi mieszkalnej, przypadająca na skazanego, wynosiła mniej niż 3 m². Wspomniana norma wynika z treści z art. 110 § 2 k.k.w., przy czym w szczególnie uzasadnionych wypadkach dyrektor zakładu karnego może umieścić osadzonych, na czas określony, w warunkach, w których powierzchnia w celi na jedną osobę wynosi mniej niż 3 m² (art. 248 k.k.w.).

Z przedłożonego w sprawie wykazu rozmieszczenia powoda w przedmiotowej jednostce penitencjarnej wynika, że w czasie osadzenia w pozwanej jednostce, nie był osadzony w przeludnionych celach. To, że powód oraz współosadzeni uważają odmiennie, wobec dowodów z dokumentów obrazujących ten stan, jest bezzasadne. Tym samym brak jest jakiegokolwiek podstaw do uwzględnienia żądań powoda z tytułu zakwaterowania go w celach niespełniających norm z art. 110 § 2 k.k.w.

Odnosząc się do zarzutu związanego z wyposażeniem cel i zapewnieniem odpowiednich warunków higieny, jak również zajęciach kulturalno-oświatowych wskazać należy, że jak to wynika z materiału dowodowego zgromadzonego w aktach sprawy, osoby pozbawione wolności biorą udział w oferowanych przez zakład karny formach zajęć, z czym łączy się opuszczenie celi i zazwyczaj dodatkowa aktywność fizyczna. Powód miał zapewnioną możliwość uczestnictwa w zajęciach kulturalno-oświatowych oraz sportowych. Miał też możliwość korzystania z placów spacerowych oraz brania udziału w zajęciach kulturalnych. Zauważyć należy przy tym, że powód w zakładzie karnym odbywa karę pozbawienia wolności, z którą co do zasady wiążą się pewne dolegliwości, gdyż jest to kara, a nie nagroda. Trudno jest więc oczekiwać, iż miejsce odbywania kary będzie zapewniało osobom tam osadzonym atrakcje takie, jakie proponuje się osobom korzystającym z wczasów. Stąd propozycje zajęć oświatowo-kulturalnych i sportowych w takich miejscach, z oczywistych powodów nie są tak różnorodne.

Dodać trzeba, iż wyposażenie cel, w których powód odbywał karę, były zgodne z prawem i odpowiadało warunkom przewidzianym w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2003 roku w sprawie warunków bytowych osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych (Dz. U z 2003 r. Nr 186, poz. 1820). Osadzenie mają do swojej dyspozycji standardowe wyposażenie: łóżka, szafki ubraniowe, stoły i taborety. Wydzielony jest kącik sanitarny. Nadto, na każdym oddziale znajduje się łaźnia. Skazani otrzymują przybory toaletowe i sanitarne. Cele są remontowane w miarę potrzeb, usuwane są zgłaszane usterki. Firma kominiarska kontroluje drożność kominów, zaś firmy dezynsekcyjne przeprowadzają dezynfekcję, dezynsekcję i deratyzację.

Z obiektywnego punktu widzenia, każdy z osadzonych ma zatem zapewnione podstawowe potrzeby mieszkaniowe i elementarną wygodę umożliwiającą zajmowanie wspólnej celi. Brak jest zatem podstaw do przyjęcia, iż przynależne

powodowi dobra osobiste, w szczególności jego godność, część i intymność i związane z tym uprawnienie do odbywania kary pozbawienia wolności w warunkach humanitarnych i bezpiecznych, zostało w jakikolwiek sposób naruszone. Zapewniane przez jednostkę penitencjarną warunki bytowe, zapewniały osadzonym poszanowanie ogółu ich praw. Dodać należy, iż naruszeniem godności człowieka w rozumieniu kodeksu cywilnego, jest takie zachowanie, które w konkretnych okolicznościach danego przypadku naruszyłoby godność danego człowieka w powszechnym odczuciu. Subiektywne odczucia poszczególnych osób nie są tutaj wyznacznikiem. Skazany ma zapewnione miejsce do spania, siedzenia, możliwość spożywania posiłków, załatwiania potrzeb fizjologicznych w intymnych warunkach, środki higieny osobistej oraz możliwość korzystania z codziennych spacerów i dodatkowych zajęć kulturalno – oświatowych oraz sportowych. Wprawdzie powód jest osobą niepełnosprawną, jednak jak wynika z akt sprawy, nie zgłaszał on konkretnych wniosków w zakresie warunków odbywania kary. Z zeznań świadków wynika, że jego łóżko jest na dole, zaś po terenie zakładu porusza się o kulach. Na marginesie zauważyć należy, że warunki w jakich żył i mieszkał powód przed osadzeniem, z całą pewnością nie były o wyższym standardzie, aniżeli te, które powód ma w pozwanej jednostce. Z zeznań powoda wynika, że przed osadzeniem zamieszkiwał w domu jednorodzinnym w W., razem z dziadkiem i konkubiną Dom jest stary, „wałący się”, do remontu. Woda pobierana jest ze studni, ogrzewanie jest piecowe, zaś gaz butlowy. W kuchni i łazience nie ma ogrzewania. Również, nie zostało wykazane, aby opieka zdrowotna nie była powodowi zapewniona. Wpisy w książeczce zdrowia świadczą, że na bieżąco opieka ta jest świadczona na rzecz powoda. Z notatki psychologa wynika, że powód podejmował 3-krotnie próby samobójcze, ale wynikały one z faktu związanego z utratą przez powoda kończyn dolnych, nie zaś z faktu odbywania kary, a konkretniej w warunków jej odbywania. Samopoczucie powód określił jako „dobre” podczas sesji z psychologiem.

W zakresie natomiast działań innych osadzonych naruszających dobra osobiste, wskazać należy, że pozwany nie ma w tym zakresie legitymacji czynnej, albowiem odpowiedzialność za takie działania ponosi osoba, która narusza dobra osobiste powoda. Zarzucając natomiast brak reakcji Zakładu Karnego na ewentualne skargi powoda dotyczące zachowań innych współosadzonych względem niego, powód nie wykazał, aby takowe zgłaszał, zaś szkoda pojawiła się na skutek zaniechania po stronie Zakładu Karnego. Dokumentacja zawarta w aktach sprawy wskazuje, że powód nie zgłaszała skarg na innych osadzonych, zaś z zeznań świadków, którzy odbywali karę z powodem, wynika, że nie tylko nie działają na jego szkodę, ale wręcz odwrotnie, pomagają mu w codziennych czynnościach tj. przynoszenie posiłków, sprzątanie.

Reasumując podkreślić należy, iż powód nie wykazał, aby doznał uszczerbku na zdrowiu i aby było to wynikiem bezprawnego działania pozwanego. Nadto, powód nie udowodnił, aby podczas pobytu w zakładzie karnym zostało naruszone jakiegokolwiek jego dobro osobiste, w szczególności godność, cześć i zdrowie. Opisane powyżej, warunki odbywania kary pozbawienia wolności należy uznać za godne i w pełni humanitarne. Nadmienić należy, że kara pozbawienia wolności jest karą o charakterze represyjnym a fakt przebywania w zakładzie karnym z pewnością powoduje pewne negatywne przeżycia psychiczne. Jednakże umieszczenie skazanego w takim zakładzie nie jest działaniem bezprawnym, a zgodnie z art. 24 kc prawo cywilne chroni tylko dobra osobiste naruszone w sposób bezprawny, przy czym nie jest konieczne wykazanie zawinienia.

Wobec powyższego, brak jest podstaw do przyjęcia odpowiedzialności strony pozwanej na podstawie powołanych powyżej przepisów prawa. W tym stanie rzeczy, powództwo jako niezasadne, podlegało oddaleniu.

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 98 kpc.